

**Zkušební okruhy ke státní závěrečné zkoušce bakalářského studia oboru Sociologie na FF
ZČU pro ak. rok 2021/2022**

Povinný předmět „Sociologické metody“ (předmět KSS/SMBSZ)

1. Kvalitativní a kvantitativní přístup v sociologii – charakteristika, srovnání a vztah mezi nimi. Příklady kombinace různých metod z klasických i soudobých výzkumů.
2. Volba výzkumného problému, formulace otázek a hypotéz v kvantitativní sociologii. Vztah teorie a empirie v sociologii. Konceptualizace a operacionalizace.
3. Znak (proměnná) v sociologii. Definice znaku. Klasifikace znaků. Charakteristiky jednotlivých typů znaků a rozdíly mezi nimi. Příklady.
4. Uspořádání výzkumu (*research design*) – příklady z reálných klasických a soudobých výzkumů. Srovnání.
5. Metody výběrových šetření a související pojmy. Pojmy: základní soubor, výběrový soubor, reprezentativita. Klasifikace výběrových šetření a jejich užití.
6. Klasifikace metod sběru dat. Rozdíly mezi jednotlivými metodami, výhody a nevýhody.
7. Metody dotazování a tvorba výzkumného nástroje. Typy otázek a způsob tvorby dotazníku. Kódování uzavřených a otevřených otázek. Nejčastější chyby při formulaci otázek.
8. Metody pozorování – klasifikace. Zásady a postup standardizovaného pozorování. Etické problémy spojené s pozorováním.
9. Paradigmata a teoretické perspektivy v kvalitativním výzkumu (design kvalitativního výzkumu; stadia výzkumu; vztah k epistemologii kvalitativního výzkumu).
10. Přehled základních metod a technik sběru a analýzy dat v kvalitativním výzkumu.
11. Etnografie. Různé verze etnografie (klasická, kritická, postmoderní, feministická, autoetnografie atd.).
12. Kvalitativní případové studie a další přístupy (*konverzační analýza, diskurzivní analýza apod.*).

13. Dokumenty v kvalitativním výzkumu (*fieldnotes*, deníky aj.)
14. Biografický a narativní přístup a *life stories*.
15. *Grounded theory*/ zakotvená teorie.
16. Etické aspekty a pravidla sociologického výzkumu.

Povinný předmět „Obecná sociologie a sociologická teorie“ (předmět KSS/OSBSZ)

1. Sociologie jako věda. Tematické vymezení sociologie, vztah k ostatním sociálním vědám. Sociologie a *common sense*.
2. Základní sociologická paradigmatata. Srovnání sociologie a přírodních věd. Nehodnotící a angažovaná sociologie.
3. Člověk a kultura. Příroda a společnost. Hlavní elementy kultury. Socializace. Teorie vývoje dítěte. Spor nature vs. nurture. Sociobiologie.
4. Sociální statusy, sociální role. Sociální interakce v každodenním životě. Dramaturgická sociologie, etnometodologie.
5. Normální a deviantní sociální chování. Normy, sociální kontrola, poslušnost a konformita.
6. Sociologie sociálních skupin. Klasifikace skupin. Skupinové, kolektivní a davové jednání.
7. Moc, panství. Typy panství a jejich srovnání. Teorie demokracie. Občanství. Občanská společnost. Sociologie politických stran. Sociologické teorie volebního chování. Politická socializace. Teorie elity. Cirkulace a reprodukce elit. Politická participace žen.
8. Sociologie byrokracie. Železný zákon oligarchie. Parkinsonovy zákony. McDonaldizace společnosti.
9. Gender a pohlaví. Mužství a ženství. Genderové nerovnosti. Gender a sociální instituce. Feministická sociologie. Genderové nerovnosti v současné české společnosti.
10. Sociální stratifikace. Základní stratifikační systémy. Třída, status, sociální mobilita. Příklady klasických a současných koncepcí. Vývoj sociální struktury moderní české společnosti.
11. Sociologie vzdělání a školy. Funkce školy a vzdělávacího systému. Vzdělání a stratifikace.
12. Teorie racionální volby a její využití v subdisciplínách sociologie (sociologie náboženství, nerovností atd.).
13. Teorie sekularizace, hlavní představitelé (P. Berger, T. Luckmann, N. Luhmann, R. Robertson) a kritici teorie.

14. Role náboženství ve společnosti – proměny přístupů k fenoménu náboženství v sociologii (občanské náboženství, teorie racionální volby, koncept deprivatizace, globalizační teorie atd.). Postavení náboženství v současné české společnosti.
15. Sociologie rodiny. Typologie rodin. Historie a soudobé proměny rodiny. Role a význam rodiny v sociální struktuře společnosti. Základní fakta o vývoji české rodiny od počátku 20. století.
16. Periodizace dějin sociologie. Vznik a vývoj oboru. Protosociologie. August Comte – hlavní témata a díla.
17. Karel Marx – hlavní témata a díla, inspirace pro dnešek.
18. Emile Durkheim – hlavní témata a díla, inspirace pro dnešek.
19. Max Weber – hlavní témata a díla, inspirace pro dnešek.
20. Další významní autoři a směry 19. a začátku 20. století: H. Spencer, F. Tönnies, G. Simmel, V. Pareto, R. Michels, T. Veblen, G. LeBon, G. Tarde, S. Freud.
21. Symbolický interakcionismus, etnometodologie a konverzační analýza.
Fenomenologická sociologie.
22. Strukturní funkcionalismus, neofuncionalismus, teorie konfliktu, teorie směny.
23. Neomarxismus, frankfurtská škola, kritická teorie.

Povinně volitelný předmět „Aplikovaná sociologie“ (KSS/ABSZ)

1. Posouzení potřeb (Needs Assessment)

Základní charakteristika posouzení potřeb; druhy potřeb; v jakých oblastech je posouzení potřeb využitelné a jaké metody se pro posouzení potřeb využívají.

2. Metody využitelné při posouzení potřeb

Interview: typy interview, design interview, analýza interview; Dotazník: design dotazníku, způsoby jeho distribuce a možná podoba kampaně dotazování, vyhodnocení dotazníku; Závěrečná zpráva: typy výzkumné zprávy, struktura výzkumné zprávy.

3. Aplikace techniky posouzení potřeb

Navrhněte výzkum, v jehož rámci bude využita technika posouzení potřeb. Při návrhu zohledněte fáze výzkumu, jaké relevantní sociologické metody lze při jeho realizaci využít a jaké jsou relevantní výstupy při využití techniky posouzení potřeb

4. Lidé bez domova

Základní charakteristika problémů lidí bez domova; druhy potřeb a problémů; intersekcionalita (kumulace, vzájemné podmiňování) problémů; na jaké oblasti se můžeme u problémů lidí bez domova zaměřit a jaké metody se pro to využívají

5. Metody využitelné studiu problémů lidí bez domova

Dotazník: design dotazníku, způsoby jeho distribuce a možná podoba organizace dotazování, vyhodnocení dotazníku; Interview: typy interview, design interview, jeho zacílení na problémy osob lidí bez domova, analýza interview; Závěrečná zpráva: typy výzkumné zprávy, struktura výzkumné zprávy.

6. Vlastní výzkum problémů lidí bez domova

Navrhněte výzkum problémů lidí bez domova. Při návrhu zohledněte fáze výzkumu, jaké relevantní sociologické metody lze při jeho realizaci využít.

7. Focus groups

Základní charakteristika metody výzkumu; v jakých oblastech je focus groups využíváno, za jakých podmínek je focus groups nejvhodnější aplikovat; jaké jsou pravidla a podmínky užití této metody. Zásady přípravy, organizace a vedení *focus groups*.

8. Srovnání příbuzných technik

Srovnajte metody skupinového dotazování (ve srovnání s individuálními dotazovacími technikami). Kombinace *focus groups* nebo skupinového zaměřovaného rozhovoru (*focused interview*) s dalšími (analytickými) technikami kvalitativní povahy.

9. Vlastní výzkum za využití Focus groups

Navrhněte výzkum, v jehož rámci bude využita technika focus groups. Při návrhu zohledněte fáze výzkumu, jaké relevantní sociologické metody lze při jeho realizaci využít.

Povinně volitelný předmět „Filozofie“ (KSS/FBSZ)

Při všech odpovědích je požadován **základní přehled k tématu** a rovněž **využití znalostí z četby původních filosofických textů ke konkrétnímu vybranému problému z tématu**. U jednotlivých okruhů z historie filosofie (otázky 7-14) se adept po krátkém přehledu zaměří na **jím vybraného filosofa a jeho text/y**).

1. Filosofie: vymezení a charakteristické rysy, kompetence, metody.
2. Ontologie: předmět, základní kategorie a problémy.
3. Teorie poznání: předmět, základní kategorie a problémy.
4. Filosofická antropologie: předmět, základní kategorie a problémy.
5. Etika: předmět, základní kategorie a problémy.
6. Filosofie vědy a filosofie jazyka: předměty, základní kategorie a problémy.
7. Sókratés, Platón.
8. Aristoteles; stoikové, epikurejci, skeptikové.
9. Problémy patristiky a středověké filosofie. Humanismus, problémy renesanční filosofie.
10. Novověká filosofie a filosofie osvícenství.
11. Německý idealismus.
12. Pozitivismus.
13. Iracionalismus; filosofie života.
14. Fenomenologie a hermeneutika.
15. Existencialismus a fundamentální ontologie (Heidegger).

Základní literatura ke všem otázkám:

BLECHA, I., aj. *Filosofie*. 3. vyd. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 1998.

BLECHA, I., aj. *Filosofický slovník*. 2. vyd. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 1998.

CORETH, A. *Co je člověk? Základy filozofické antropologie*. 2. vyd. Praha : Zvon, 1996. ISBN 80-7113-170-9.

CORETH, E.; SCHÖNDORF, H. *Filosofie 17. a 18. století*. 1. vyd. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 80-7182-119-5.

CORETH, E. a kol. autorů. *Filosofie 19. století*. 1. vyd. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 2003. ISBN 80-7182-157-8.

CORETH, E. a kol. autorů. *Filosofie 20. století*. 1. vyd. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 2006. ISBN 80-7182-209-4.

GORFUNKEL, A. Ch. *Renesanční filosofie*. 1. vyd. Praha : Svoboda, 1987.

HEINZMANN, R. *Sředověká filosofie*. 1. vyd. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 2000. ISBN 80-7182-105-5.

K. LIESMANN, G. ZENATY, *O myšlení*, 3. vyd. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 1998
PETŘÍČEK, M. *Úvod do současné filozofie*. 4. vyd. Praha : Hermann & synové, 1992.

RICKEN, F. *Antická filosofie*. 1. vyd. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 80^[1]_{SEF} 7182134-9.

RÖD, W. *Novověká filosofie I. Od Francise Bacona po Spinozu*. 1. vyd. Praha : Oikoymenh, 2001. ISBN 80-7298-039-4.

STÖRIG, H. J. *Malé dějiny filosofie*. 8. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7195-206-0. Rozšiřující literatura:

ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. 1. vyd. Praha : Academia, 2001. ISBN 80-200-0917-5.

ANZENBACHER, A. *Úvod do filosofie*. 1. vyd. Praha : Portál, 1994. ISBN 80-7178-804-X.

DEMJANČUK, N. *Filosofie a vědecké myšlení: proměna obrazu vědy v analytické tradici*.

1. vyd. Dobrá Voda : A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-19-8. ŠPŮR, J. *Úvod do systematické filosofie. Gnoseologie*. 1. vyd. Dobrá Voda : A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-17-1. ŠPŮR, J.

Úvod do systematické filosofie. Ontologie. 1. vyd. Dobrá Voda : A. Čeněk, 2000.

ISBN80-7082-709-2.